

Predgovor

Tekst Jeffreyja Goldberga koji je pred vama objavljen je u travnju 2016. godine. Već nekih pola godine kasnije, čitav niz zaključaka i analiza izgleda pregažen vremenom. Izborom Donalda Trumpa za predsjednika Sjedinjenih Država, dogodio se vjerojatno najdramatičniji obrat u američkoj vanjskoj politici u povijesti još uvijek jedine svjetske supersile – dramatičniji i od obrata 2008. godine koji je nastupio Obaminim izborom nakon osam godina Georgea W. Busha. Sve ono što je predsjednik Obama naveo kao najvažnija međunarodna postignuća svoja dva mandata već je propalo ili je pred kolapsom. Sporazum o Transpacifičkom partnerstvu tek je mrtvo slovo na papiru. Ista sudbina vrlo skoro najvjerojatnije će dostići i Pariški sporazum o klimatskim promjenama. Dogovor s Iranom po pitanju nuklearnog naoružanja također će vrlo teško preživjeti promjenu politike u Trumpovim ministarstvima vanjskih poslova i obrane. Žrtva bi lako moglo postati i otvaranje odnosa s Kubom. A o politici prema Bliskom istoku nije potrebno ni govoriti. Padom Alepa i učvršćivanjem

režima Bašara al-Asada uz pomoć intervencije ruskih snaga, kockanje predsjednika Obame prepuštanjem inicijative u Siriji Vladimiru Putinu pokazuje se – barem za sada – opasnim promašajem.

Ipak, niz aspekata Goldbergove priče fascinantniji je od činjenice da će vanjskopolitičko naslijeđe Obaminog predsjednikovanja nestati i prije prvog dana mandata Donalda Trumpa. Iz naše hrvatske i europske perspektive, vrijedilo bi izdvojiti dvije stvari. Prvo, Europa je u Obaminom poimanju globalne politike očigledno od trećerazredne važnosti. Korijen takvog mišljenja nalazi se tek dijelom u predsjednikovoj politici „zaokreta prema Aziji“ koja je rezultat njegove strateške procjene kako će se budućnost svjetske politike i ekonomije odvijati na obalama Pacifika. Sudeći prema njegovim razgovorima s Goldbergom, čini se kako Obama Europu percipira tek kao izvor razočarenja; kao skup nepouzdanih partnera čija se sigurnosna politika svodi na švercanje i iskorištavanje američkog sigurnosnog kišobrana. Pogotovo je frapirajuća njegova nevoljkost da shvati i prihvati američku leadersku poziciju u aktivnom zaustavljanju bliskoistočnog nasilja kako bi se izbjegao problem ranjivosti europskih društava na prijetnje koje predstavlja eksplozija izbjegličke krize. Dramatična upozorenja obaju njegovih ministara vanjskih poslova – i Hillary Clinton i Johna Kerryja – o važnosti događaja na Bliskom istoku i o europskoj ranjivosti na žalost padala su na neplodno tlo. Upravo je pomanjkanje američkog liderstva na ovim pitanjima dovelo do ruskog popunjavanja vakuuma moći

ne samo u Siriji, već i diljem Istočne Europe, uključujući i našu regiju.

Drugi aspekt Obamine vanjskopolitičke doktrine koji iz naše perspektive vrijedi izdvojiti jest njegova konzistentna fokusiranost na američke nacionalne interese. Pri tome je iznimno zanimljiva njegova fasciniranost administracijom Georgea H. W. Busha i pogotovo Bushovim savjetnikom za nacionalnu sigurnost Brentom Scowcroftom. Bush stariji i Scowcroft ne stoje tako dobro u Obaminim očima samo zbog uspješne egzekucije prvog rata u Zaljevu ili zbog mirnog kolapsa Sovjetskog Saveza. On ih zapravo glorificira zbog njihove jednako uske definicije američke uloge u međunarodnim odnosima i jednako pesimistične (Obama bi rekao – realistične) percepcije dosega američke moći. Goldberg nas pri tome podsjeća na Scowcroftovu epizodu nazdravljanja kineskim dužnosnicima netom nakon pokolja na Tiananmenu. No to je tek vrh jedne ogromne sante leda političkog realizma vrlo upitne moralnosti administracije Busha starijeg. Predsjednik George H. W. Bush i njegovi suradnici žmirili su i na sovjetsko nasilje u kavkaskim i baltičkim republikama, baš kao i na nasilje Miloševićeva režima na Kosovu, a kasnije i u Hrvatskoj. Čitajući kako predsjednik Obama govori o sirijskim pobunjenicima i o superiornom kapacitetu za nasilje Asadova režima, iznimno je teško zamisliti da bi se on kao predsjednik SAD-a ranih 1990-ih založio na bilo kakav značajan način za prekid ratova u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini ili za neovisnost jugoslavenskih republika. Upravo suprotno

– Vukovar, Dubrovnik, Sarajevo i Srebrenica vjerojatno bi preuzeli današnje uloge Alepa i Homsa.

Paradoks (ili tragedija) suvremene američke vanjske politike jest da će ovom svijetu predsjednik Obama – svim svojim nedostacima unatoč – ipak nedostajati i to uglavnom zbog onoga što dolazi nakon njega. Dok se Obamina vanjskopolitička doktrina može nazvati nekakvom mješavinom realizma i internacionalizma, Trum-pova vizija američke uloge u svijetu jest politički realizam na steroidima – i to politički realizam s iznimno usko i kratkoročno definiranim američkim nacionalnim interesima. U takvoj konstelaciji snaga, stiješnjena između dvaju mogućih novih partnera u Washingtonu i Moskvi koji dijele slične poglede na svijet, Europa – a s njom i Hrvatska – nalazi se pred suštinskom prekretnicom. Ili ćemo smoći snage i riješiti vlastite unutrašnje slabosti i probleme – ili ćemo na svjetskoj pozornici postati skupina potpuno beznačajnih, atomiziranih društava, zarobljenih u atavizmima prve polovice dvadesetog stoljeća.

Dr. Josip Glaurdić
Sveučilište Cambridge